

Карацуба М.Ю. (Київ, Україна)
Літературознавча славістика у ХХ столітті
(найважливіші здобутки)

Об'єктом уваги у запропонованому дослідженні є розвиток славістичної літературознавчої науки у минулому столітті, особливий наголос робиться на аналізі діяльності двох важливих славістичних культурних осередків славістичних літературознавчих студій – у перші повоєнні роки це кафедра слов'янської філології Київського університету імені Т.Г.Шевченка та у 50-ті роки – Відділ славістики і балканістики (відділ слов'янських літератур) в Академії наук України. Авторка дослідження звертається до визначних постатей літературознавців-славістів ХХ століття, а також до тих періодичних видань, де було вміщено яскраві літературознавчі розробки.

Ключові слова: славістика, літературознавство, фольклористика, українське літературознавство, зарубіжна славістика.

Объектом авторского внимания в предложенной статье выступают важные хронологические вехи славистической литературоведческой науки прошлого века; особый акцент делается при анализе на деятельности двух славистических культурных центров – в первые послевоенные годы – кафедры славянской филологии Киевского университета имени Т.Г.Шевченко и в 50-е годы – Отдела славистики и балканистики (отдела славянских литератур) в Академии наук Украины. Автор исследования осуществляет анализ деятельности самых известных научных деятелей-славистов XX века, а также самых заметных из тех периодических изданий, где были размещены литературоведческие статьи.

Ключевые слова: славистика, литературоведение, фольклористика, украинское литературоведение, зарубежная славистика.

The object of analyze in this article is work of the famous philology – Slavic into Ukraine into the XX century. The object of analyze are two literature Slavic school into Kiev, for example – into Kiev University and Academia of science into the Institute of literature (50 years of XX century). The author of this article analyzes the works of science of Slavic literature in Kiev.

Key words: Slavic, literature, folk, foreign Slavic works.

Двадцять століття, як нам відомо, знаменувало собою нову еру у вітчизняному літературознавстві. Уже в двадцяті роки ХХ століття розпочався новий етап у розвитку українського літературознавства – розпочав свою діяльність Відділ історико-філологічних наук, заснований в Академії наук УРСР. При ньому з 1922 року було створено Історико-літературне товариство з філіями в Ленінграді, Одесі, Вінниці, Житомирі. У ці роки АН України підготувала низку видань, присвячених літературі Київської Русі, давній, новій і сучасній українській літературі. Йдеться про видання Д.І. Багалая, А.Ю. Кримського, О.І. Білецького, В.П. Адріанової-Перетц, А.А. Лазаревського, А.К. Дорошкевича, С.І. Маслова, П.П. Філіповича, А.П. Шамрая тощо. У 1919-28 рр. побачили світ 20 випусків “Записок Історико-філологічного відділення української Академії

наук”. З’явилися підручники, хрестоматії, методичні посібники з української літератури для середньої школи, а також перші посібники з поезики і стилістики – “Наука віршування” Б. Якубського (1922) і “Поетика” Д. Загула (1923). У цей же час проводилась науково-бібліографічна робота (Ю. Меженко, М. Плевако). У той же час вийшла друком двотомна робота “Десять років української літератури” А.М. Лейтеса і Н.Ф. Яшека. У Західній Україні продовжували свою діяльність літературознавці старшого покоління – В.Г. Щурат, М.С. Возняк, В.М. Гнатюк, пізніше на літературну арену виступили письменники В.П. Бобринський, С.І. Тудор.

На початку 30-х років активізувалась діяльність Науково-дослідницького інституту Тараса Шевченка у Харкові і його філії у Києві (засновані в 1926-27 роках). У центрі уваги дослідників інституту перебували питання шевченкознавства, становлення нової української літератури. У працях І.Я. Айзенштока, А.В. Багрія, Є.С. Шаблювського, Є.П. Кирилюка було окреслено провідні шляхи наукового шевченкознавства. У 1936 році світ побачив перший том десятитомного видання творів Т.Шевченка. У 1936 році на базі Інституту Тараса Шевченка було створено Інститут української літератури ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР. Перед Інститутом стояли широкі творчі завдання, пов’язані із вивченням української літератури на всіх етапах її історії, вивчення світового літературного процесу. У воєнні роки було опубліковано ряд робіт, присвячених вивченню класичної і сучасної української літератури. У повоєнні роки були створені такі фундаментальні узагальнюючі праці, як “Історія української літератури” у 9т. (1-2, 1954-57 рр.), “Нарис історії української радянської літератури” (1964 р.) На початку 70-х років було завершено роботу над 8-томною (у 9 книгах) “Історією української літератури”, в якій висвітлювались шляхи розвитку української літератури від найдавніших часів до наших днів. З’явилась величезна кількість праць, присвячених визначним явищам і представникам української доживотної літератури, а також фундаментальні текстологічні дослідження (праці О.І. Білецького, М.К. Гудзія, А.Е. Засенка, М.Є. Сиваченка, Н.Є. Крутикової, М. Бернштейна, С.Д. Зубкова, Б.А. Деркача, Ф. Погребенника, М.Т. Яценка). Всебічно досліджуються літературні взаємозв’язки української та російської літератур (Н. Крутикова, Д. Чалий тощо).

Особливо відчутними були успіхи на терені шевченкознавства. Значний інтерес становлять праці у цій галузі О. Білецького, М. Рильського, Є. Кирилюка, Є. Шаблювського, В. Бородина, В. Шубравського, І. Пільгука, в яких глибоко і ґрунтовно досліджений життєвий і творчий шлях визначного українського поета, його художній метод, особливості стилю, всесвітнє значення його творчості. З 1952 р. проводяться наукові шевченківські конференції. В окрему галузь сформувалось франкознавство (роботи М. Возняка, В. Щурата, М. Деркач, О. Дея, О. Каспрука тощо). Видано 12 збірників “Іван Франко. Статті і матеріали” (1948-65 р.). Крім того, зусиллями українських текстологів були здійснені академічні і науково-популярні видання класиків української

літератури – Г. Сковороди, І. Котляревського, Т. Шевченка, І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, Лесі Українки, М. Коцюбинського, П. Грабовського, В. Стефаника та інших. З 1980 р. видається “Бібліотека української літератури” у 80 тт. Видано 5-томний біографічний словник “Українські письменники” (1960-65), ряд інших бібліографічних покажчиків.

Важливим етапом у розвитку вітчизняного літературознавства стають праці слов'янознавців (яким якраз і присвячено дану статтю), котрі вивчають проблеми розвитку зарубіжних слов'янських літератур, які перебувають у площині загальних літературознавчих зацікавлень.

У повоєнні роки формуються два своєрідні осередки славистичних літературознавчих студій – у перші повоєнні роки – це Кафедра слов'янської філології Київського університету та у 50-ті роки – Відділ славистики і балканістики (Відділ слов'янських літератур) в Академії наук України. Ініціатором заснування Кафедри слов'янської філології в Університеті був мовознавець-славист Л.А.Булаховський, який очолював кафедру з 1947 до 1960 року. Ідея створення кафедри, де б вивчались мови і літератури зарубіжних слов'янських народів, була природною, враховуючи славистичні зацікавлення вченого, переважно на мовознавчій ниві (йдеться про дослідження, присвячені західним і південним слов'янам, багато з них були порівняльно-історичні, зокрема, акцентологічні). Привертало увагу дослідника і певні літературознавчі та фольклористичні проблеми слов'янознавства. На особливу увагу заслуговує, зокрема, його передмова до видання “Сербська народна поезія”, що містить українські переклади з сербської народної поезії, де аналізується жанрова природа та стильові особливості сербської народної поезії, її зв'язки з українською народною поезією та літературою.

Кафедра, що її очолив Л.А.Булаховський, готує майбутніх фахівців-славистів. Багато випускників цієї кафедри згодом стануть відомими літературознавцями-славистами. Серед них – фахівці з різних слов'янських літератур (польської, чеської, болгарської, сербської) – В.П. Ведіна, Ю.Л. Булаховська, В.І. Шевчук, О.І. Микитенко, А.Н. Маляренко, В.О. Захаржевська, В.Н. Климчук, П.М. Рудяков та інші.

Другий осередок, як уже було зазначено, розміщувався у Відділі славистики і балканістики, очолював його тодішній директор Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка акад. О.І. Білецький як фахівець із зарубіжних літератур. Відділ було створено з метою вивчення зарубіжних слов'янських літератур, спочатку акцент було зроблено на літературі польській і чеській, а далі болгарській, ще далі тематику досліджень було розширено за рахунок вивчення літератур народів колишньої Югославії та літератури словацької. Відділ у перший період існував окремо. Далі його було об'єднано із Відділом російської літератури, а згодом він перебував у складі Відділу зарубіжних літератур, а з 1958 року він функціонує вже як окремий відділ, очолив його відомий вчений-славист Г.Д.Вервес.

У центрі зацікавлень літературознавців-славистів перебуває аналіз

літературного процесу у зарубіжних країнах слов'янського регіону у різні історичні періоди, значна перевага надається ХІХ-ХХ століттю. Численна кількість наукових розвідок присвячена типологічним зіставленням із літературами східних слов'ян – найчастіше, українською і російською. Значним етапом у розвитку вітчизняного літературознавства у галузі славістики стає ІV з'їзд славистів у Москві – 1958 року.

Літературознавчі праці вітчизняних славистів мали змогу побачити світ завдяки періодичним виданням (щорічникам), що видавалися силами Відділу славістики і балканістики. Йдеться про видання “Міжслов'янські літературні взаємини” (виходило з 1958 р.), згодом “Слов'янське літературознавство і фольклористика” – загальною кількістю 19 випусків. Видання “Міжслов'янські літературні взаємини” (про що свідчить вже сама його назва) репрезентувало велику кількість праць із порівняльного літературознавства, скажімо, І.Айзенштока “До перебування Міцкевича на Україні”: Адам Міцкевич і П. Гулак-Артемовський”, І.Журавської “Франко і розвиток чесько-українських літературних зв'язків”; Б.Галащука “Леся Українка і сербський фольклор”, В.Захаржевської “Українська література в Болгарії у 1944-1957 роках (Спроба бібліографії)” та багатьох інших авторів.

Історико-літературний аналіз домінує у виданні “Слов'янське літературознавство і фольклористика”. Також не залишається поза увагою і питання жанрової і стильової специфіки творів із зарубіжних слов'янських літератур. У цьому науковому виданні нараховується вже кілька рубрик, скажімо, “Статті і дослідження”, “Повідомлення і публікації”, “Рецензії. Огляди”, “Бібліографія”, “Зарубіжні дослідники і популяризатори української літератури”, “Хроніка”. Такий перелік рубрик зафіксований у виданні 1966-67 років. Так, скажімо, видання 1966 року (вип.2) містить у рубриці “Статті і дослідження” наукові розробки, що порушують актуальні питання слов'янського літературознавства і фольклористики – стаття А.Р. Волкова “До проблеми порівняльного дослідження слов'янських літератур соціалістичного реалізму”; Ю.З. Крутя “Герой словацької прози 1949-1956 рр.”; М.Т. Яценка “До порівняльного вивчення фольклору слов'янських народів у прогресивній фольклористиці”. Рубрики під іншими назвами з'являються пізніше – у 80-х роках ХХ століття – “Проблеми розвитку слов'янських літератур ХХ століття” (показовими тут є статті фахівців-полоністів В.Ведіної (“Польська література в українській радянській критиці 20-х років ХХ століття”) та Ю.Булаховської (“Про тематико-жанрову співзвучність у творчості одного автора (на матеріалі сучасної української, російської і польської літератур”), фахівця-болгариста В.Захаржевської – “Нікола Вапцаров і Україна” (що надрукована у рубриці “Міжлітературні взаємини”). Як бачимо, у перших, так і у пізніших виданнях незмінними залишаються історико-літературні спостереження і як наслідок, - теоретичні узагальнення, а також типологічні зіставлення на рівні “зарубіжні слов'янські літератури – слов'янські літератури східного регіону (домінує література українська)”, не залишаються

також поза увагою і проблеми віршування та літературне сприйняття фольклорного доробку слов'янських народів. Навіть у 90-ті роки минулого століття актуальною, провідною залишається рубрика з минулих десятиліть – “Літературний процес і міжлітературні взаємини”. Тут вміщено статті з аналізом літературного доробку різних слов'янських народів – польської (Ю.Л. Булаховської “Східна” тема в художній прозі Войцеха Жукровського”); словенської (Л.Д. Канцедал “Петер Маклавец-Подравський і його внесок в українсько-словенські літературні взаємини”); сербської (М.Я. Гольберга “Сербські мотиви у творах П.Куліша”) тощо.

Розвиткові славистичного літературознавства сприяла і участь визначних літературознавців-славістів із доповідями на Міжнародних з'їздах славістів, які кожні п'ять років (починаючи з 1958 р. у Москві) проходили у столицях чи великих містах великих слов'янських держав. Науковці-славісти порушували актуальні проблеми літературознавства на численних виступах, а їхні доповіді було побудовано, як правило, на матеріалі однієї слов'янської літератури у різні періоди її функціонування (доповіді В. Захаржевської, В. Климчука, В. Москаленка; Г. Вервеса, В. Ведіної, Ю. Булаховської), або розглядалося одне теоретичне питання на матеріалі кількох слов'янських літератур (М.Жулинський, В.Ведіна); поза увагою вчених-славістів не залишалися також і зв'язки літератури з іншими видами мистецтва, насамперед, музикою та образотворчим мистецтвом (Ю.Булаховська, В.Захаржевська).

Одним з найкращих творчих досягнень вчених Відділу стало масштабне п'ятитомне видання під назвою “Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті”. Належним чином було продемонстроване місце української літератури серед інших літератур світу (а наголос, у свою чергу, було свідомо зроблено на літературах слов'янського регіону), значне місце у виданні відводиться питанням українсько-польських (розробки В.Ведіної, Ю.Булаховської), українсько-чеських, українсько-словацьких (В. Моторний, Г.Сиваченко), українсько-болгарських (В.Захаржевська, В.Климчук, В. Москаленко), українсько-сербських, українсько-хорватських, українсько-словенських, українсько-македонських літературних (М.Гольберг, Т.Посудневська, П.Рудяков, Є.Пашенко) зв'язків від давнини до сучасності (до моменту видання – 80х рр. минулого століття). До підготовки цієї фундаментальної праці було залучено співробітників з інших відділів Інституту літератури, а також фахівців з інших освітніх і наукових установ – М.Гольберга, Є.Пашенка (у колі зацікавлень яких перебувала сербська література), В. Моторного (вченого-богеміста), а також бібліографів та науковців – Л.Беляєву, М.Вальо, Л.Гольденберга тощо.

Як бачимо, репрезентуючи славистичні літературознавчі студії, маємо змогу окреслити творчий колектив, діяльність якого тісно була пов'язана з художньою спадщиною зарубіжного слов'янського світу. Хотілося б детальніше зупинитися на окремих постатях вчених, діяльність яких являла собою значний внесок до розвитку славистичної науки.

Однією з центральних постатей вчених-славистів у повоєнне десятиліття літературознавців був доктор філологічних наук, професор, академік НАН України *Г.Д.Вервес*. Він відомий як автор численних наукових праць, присвячених питанням з історії польської і української літератур; важливим напрямком його літературознавчих студій були теоретичні праці в галузі порівняльного літературознавства, а також практичні питання міжслов'янських літературних зв'язків. Основними темами були наступні – Адам Міцкевич в українській літературі, Іван Франко і питання українсько-польських відносин 70-90х років XIX століття; Юліуш Словацький і Україна, творча спадщина Ярослава Івашкевича, а також нариси-портрети видатних польських письменників XIX-XX століття. *Г.Д.Вервес* працював викладачем у Київському університеті ім. Тараса Шевченка, брав активну участь у підготовці і захисті курсових, дипломних, а також дисертаційних досліджень.

Учений-богеміст повоєнного періоду, доктор філологічних наук *В.Шевчук* цікавився питаннями розвитку сатири у чеській та словацькій літературах, антифашистською тематикою, а головне – питаннями українсько-чеських та українсько-словацьких літературних зв'язків. Розгляд цих питань представлений у монографічних публікаціях, присвячених творчості Ярослава Гашека; Карела Чапека як представника “інтелектуальної сатири”; сатири Петера Карваша.

Чеська проблематика репрезентована також у монографіях та статтях кандидата філологічних наук *І.С.Журавської* – “Чеський антифашистський роман”, статтях, присвячених чесько-українським літературним зв'язкам і в монографії А.Н. Маляренка про Іржі Волькера.

Проблемам польської літератури присвячено наукові праці одного з провідних полоністів – доктора філологічних наук *В.П.Ведіної*. У центрі уваги дослідниці перебували постаті Адама Міцкевича, Стефана Жеромського, Марії Конопницької, вона є автором книг “Польська пролетарська проза міжвоєнного двадцятиліття (1918-1938)»; “Сучасна польська проза” (До проблеми новаторства). Інша відома вчена-полоністка, доктор філологічних наук, професор, почесний академік Академії наук Вищої освіти України *Ю.Л.Булаховська* цікавилася питаннями польсько-українсько-російських зв'язків, питаннями перекладознавства, стилів і жанрів літератури, взаємодії різних видів мистецтва, її численні монографічні дослідження присвячені окремим видатним письменницьким постатям – Ю.Тувіму, Станіславу-Ришарду Добровольському; наявні наукові статті, що аналізують твори окремих письменників, скажімо, “Із спостережень над стилем Стефана Жеромського”, а також розробки із більш широкою проблематикою – наприклад, “Спадкоємність і новаторство сучасної польської поезії”, “Проблематика польської сатири 30-х – 50-х років XX століття (поезія і художня проза)”, багато праць присвячено питанням слов'янської взаємодії на терені літературознавства – “О.С.Пушкін і польська література”, “Творчість Адама Міцкевича в контексті польсько-українсько-російських літературних відносин”, «Павло Тичина і польська література», «Типологія польсько-

російсько-українських літературних явищ ХХ ст.».

Говорячи про розвиток полоністики на сучасному етапі, не можна не згадати про діяльність доктора філологічних наук *Р.П.Радішевського* (колишнього співробітника Інституту літератури імені Т.Г.Шевченка), члена-кореспондента НАНУ, нині він очолює Кафедру полоністики в Інституті філології Київського університету імені Тараса Шевченка, бере активну участь у підготовці кваліфікованих фахівців-полоністів, а головне за його безпосередньої підтримки побачило світ чимало цінних наукових видань – наприклад, “Адам Міцкевич і Україна”, «Полоністичні студії» та багато інших, а також кандидата філологічних наук *Л.К. Вахніної* (тепер завідувача Відділу мистецтва та народної творчості зарубіжних країн Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України ім.М.Т.Рильського), що є авторами численних наукових праць, а також керівником і виконавцем багатьох культурних програм, котрі мають на меті налагодження українсько-польських контактів.

Питанням історії болгарської літератури та українсько-болгарських літературних взаємин присвячено наукові праці доктора філологічних наук *О.В. Шпильової* – “Із спостережень над болгарською сучасною поезією”, “Т.Шевченко і болгарська література”, “Головні етапи українсько-болгарських літературних зв’язків ХІХ-ХХ століть”, “Марко Вовчок і Любен Каравелов”, “Іван Вазов і Україна” тощо.

Болгаристику, насамперед у Відділі славістики і балканістики, репрезентувала також відома дослідниця, кандидат філологічних наук *В.Захаржевська*. Вона є автором монографічних публікацій “Болгарська революційна поезія 30-х – початку 50-х років ХХ століття, книжок “Дмитро Димов”, “Людмил Стоянов”, “Українсько-болгарські літературні взаємини ХХ століття”. У колі її зацікавлень, крім питань історії болгарської літератури, перебували українсько-болгарські, а також російсько-болгарські літературні зв’язки.

У колі літературознавчих інтересів болгариста за фахом, кандидата філологічних наук *В.Климчука* перебувають питання болгарської сучасної прози (“Проблематика й поетика творчості Еміліана Станєва”, “Творчість Павела Вежинова”), де розглядаються окремі постаті болгарських письменників нашого часу на широкому літературному славістичному тлі. Як болгарист спеціалізувався також кандидат філологічних наук *В.Москаленко*. Дослідник цікавився питаннями українсько-болгарських літературних зв’язків у ХІХ та ХХ століттях, брав участь у державних та міжнародних з’їздах славістів.

Література словацька знайшла своє яскраве висвітлення у працях доктора філологічних наук *Г.Сиваченко*. Переважна більшість її наукових праць присвячена словацькій прозі ХХ століття, серед монографічних праць особливе місце посідає робота під назвою “Парадокси словацького роману”, де порушується питання постмодернізму як характерного літературного явища другої половини ХХ століття.

Чимало вчених-славістів цікавилися питаннями з літератури народів

колишньої Югославії – насамперед, сербської, хорватської, словенської. Питаннями останньої, а також проблемами словенсько-українських літературних зв'язків XIX-XX століття цікавилася кандидат філологічних наук *Л. Канцедал*.

Проблемам літератури колишньої Югославії присвятили свої наукові розробки фахівці-славісти більш молодшого, у порівнянні з попередніми науковцями, покоління дослідників. Чільне місце тут посідають праці докторів філологічних наук *П. Рудякова* та *Є. Пащенко*, кандидатів філологічних наук – *О.Микитенко* та *О.Дзюби*. У колі зацікавлень *П. Рудякова* перебуває питання становлення і розвитку сучасної сербської і хорватської прози – творчість видатних її представників – *М. Црнянського*, *М. Крлежі*, *І. Андрича*, *М. Селімовича* та інших. Значна увага у його працях приділяється проблемі українсько-сербських і українсько-хорватських літературних зв'язків XIX-XX століття. *Є.Пащенко* аналізує і більш ранні періоди з історії сербської і хорватської літератури – сербського бароко (зокрема, вплив української і російської культури на формування сербського бароко), діяльність видатного сербського просвітника *Вука Стефановича Караджича*, деякі періоди становлення літератури словенської.

Сербський фольклор і його входження до сербської та української літератури стали предметом творчих зацікавлень кандидатів філологічних наук *О.О. Микитенко* та авторки цієї статті.

Романістика сербського автора XX століття *М. Црнянського* (особлива увага робиться на романі “Переселення”) стала темою наукових студій кандидата філологічних наук *О.Дзюби*.

Ми у статті мали змогу зупинитися лише на окремих постатях науковців, які були пов'язані, насамперед, з Кафедрою слов'янської філології Київського університету імені Тараса Шевченка та Відділом славістики і балканістики Інституту літератури імені Т.Г.Шевченка. Деякі з науковців, про яких йшлося вище, зокрема *Г. Вервес*, *Ю. Булаховська*, поєднували наукову діяльність із педагогічною, брали активну участь у підготовці молодих фахівців-славістів. Значна кількість науковців виступали керівниками наукових робіт – курсових, дипломних, дисертаційних. На сучасному етапі з'являється нова когорта дослідників-славістів, у колі зацікавлень яких перебувають зарубіжні слов'янські літератури.

Як бачимо, вітчизняне літературознавство у XX столітті остаточно затвердилося як наукова дисципліна, шлях його становлення був довгим і тернистим, неабияке значення у його формуванні відіграло дослідження літератур зарубіжних слов'янських народів.

Ідея вивчення слов'янських літератур, типологічне зіставлення східнослов'янських, західнослов'янських і південнослов'янських літератур не втрачає своєї актуальності і в XXI столітті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Інститут літератури імені Т.Г.Шевченка. 1926-2001. Сторінки історії .- К.: Наукова думка, 2003. – 590 с.; 2. Література правди і прогресу. До питання

розвитку літературного процесу в європейських соціалістичних країнах. – К.: Дніпро, 1979. – 317 с.; 3. Развитие зарубежных славянских литератур на современном этапе. – М: Наука, 1966. – 439 с.; 4. Слов'янське літературознавство і фольклористика. Вип. 2. – К.: Наукова думка, 1966. – 204 с.; 5. Слов'янські літератури. Доповіді IX Міжнародного з'їзду славістів. – К.: Наукова думка, 1983. – 278 с.; 6. Слов'янські літератури. Доповіді X Міжнародного з'їзду славістів. – К.: Наукова думка, 1988. – 230 с.; 7. Філологічний збірник. Український комітет славістів. – К.: Видавництво Академії наук Української РСР, 1958. – 346 с.

Микитенко О.О. (Київ, Україна)

Традиція поховального оплакування в Болгарії: термінологія, прагматика, виконавці

У статті розглядається традиція поховальних плачів у Болгарії. Аналізується термінологія оплакування, яка відрізняється за діалектними регіонами та відбиває особливості виконання. Як один з найбільш “закритих” жанрів традиційного обрядового фольклору, поховальні плачі характеризуються жорсткою прагматикою одержання традиції, яка визначає збереженість традиції.

Ключові слова: поховальне оплакування, обряд, болгарська традиція.

В статье рассматривается традиция похоронных плачей в Болгарии. Анализируется терминология оплакивания, различающаяся по диалектным регионам и зависящая от особенностей исполнения. Как один из наиболее «закрытых» жанров традиционного обрядового фольклора, похоронные плачи характеризуются жесткой прагматикой соблюдения традиции, определяющей сохранность традиции.

Ключевые слова: похоронное оплакивание, обряд, болгарская традиция.

The paper deals with the tradition of funeral laments in Bulgaria. The terminology of laments that differs according to dialect regions and depends on peculiarities of performance is analyzed. As one of the most “closed” genre of the traditional ritual folklore, funeral laments expose the strict pragmatic of existing that makes for the preservation of tradition.

Key words: funeral laments, ritual, Bulgarian tradition.

Поховальне оплакування в Болгарії є живою традицією, яка позначається активним побутуванням в умовах традиційного середовища. Термінологія поховального оплакування не є цілісною і різниться за окремими діалектними регіонами Болгарії. Стійкіша, ніж музичний компонент тексту, вона може окреслювати етнічні межі регіону. Поширення того або іншого терміна збігається при цьому з іншими компонентами, властивими поховально-поминальному обряду, відповідно до особливостей певної етнофольклорної традиції.

Найпоширенішими термінами поховального оплакування є *оплаква*, *плаче*, *нарежда*, *реди*. Усі вони наявні в Північно-Східній, а також у Південній Болгарії. При цьому в деяких селах терміни мають діалектне звучання: *оплакуьны*, *наряджани* (с. Войнягово, Пловдивський округ), *оплакува* (с. Шипково, Ловеш).